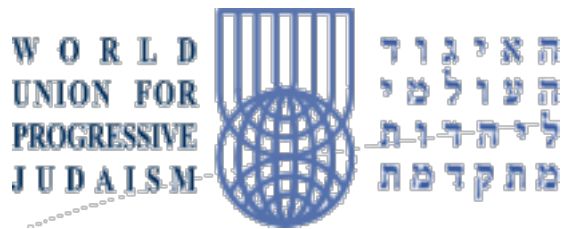

5778

Torah from Around the World

*Maak de Sjabbat speciaal, met heerlijk eten, met mooie kleren,
verkwik je hart met plezier:
voor het maken van dat plezier zal Ik je belonen.
(vert. CK)*

Abraham Joshua Heschel, The Sabbath

Sjabbat 17 maart 2018 / 1 Niesan 5778, Wajikra, Sjabbat HaChodesj, Wajikra/Leviticus 1:1 - 5:26

Tanach blz. 197 - 205

uit het 2e Sefer Tora: Sjemot/Exodus 12:1 - 20

Tanach blz. 130 - 131

uit het 3e Sefer Tora: Beresjiet/Genesis 1:14 - 19

Tanach blz. 3 - 4

Haftara: Jechezkeel/Ezechiël 45:16 - 46:18

Tanach blz. 1134 - 1136

Commentaar: Rabbijn William Friedman is aan het promoveren op een onderwerp uit de Joodse Oudheid aan de Universiteit van Harvard.

vertaler: Benjamin Cohen

[Het Engelse origineel](#)

Crackers voor God

Wat voor cadeau geef je aan een koning? Uit respect en lijfsbehoud waarschijnlijk het mooiste dat je je kunt veroorloven! Als je dat al aan een menselijke koning zou geven, hoeveel meer zou je dan niet geven aan de Koning der Koningen? Toch schrijft de Tora voor dat niets van het graan dat in de Tempel wordt geofferd, gist of honing mag bevatten. Inderdaad: het enige passende graanoffer voor God is *matze* - de smakeloze cracker die straks, tijdens Pesach, de bron van zoveel geklaag wordt! Waarom zou de Tora ons zoiets voorschrijven?

Laten we het probleem nog verder aanscherpen. In het eerste hoofdstuk van Wajikra/Leviticus worden alle diersoorten opgesomd die naar de Tempel gebracht mogen worden - heerlijke, dure gaven: vlees. Zoals we ons misschien herinneren door het verhaal van Kain en Abel heeft God beslist liever *fleisig* (Beresjiet/Genesis 4:3-5) dan *milchig*. Dus wie zou een offer van meel of meelproducten durven brengen? Zoals Rasji in zijn commentaar op Wajikra 2:1 uitlegt, is dat het offer van een arme, die zich niet kan veroorloven iets anders te geven. Toch mag deze arme haar graanoffer niet eens lekker laten smaken! Wat is er zó slecht aan gerezen brood dat de Tora bereid is armen te vernederen door hen alleen maar *matze* te laten geven?

Eén mogelijkheid zou kunnen zijn dat *matze* eigenlijk het brood van de armen is, hetgeen een manier is om *lechem onie* te vertalen (het wordt vaak weergegeven als 'brood der ellende' - Dewariem/Deuteronomium 16:3). Dus, in een poging om mensen die zich geen mooier offer kunnen veroorloven niet verder te vernederen, beperkt de Tora het graanoffer tot *matze*. Maar dat klopt niet helemaal, en wel om twee redenen. Ten eerste moet de naar de Tempel gebrachte *matze* van *solet* meel worden gemaakt, waarvan algemeen wordt aangenomen dat dit griesmeel is; tarwe is een graansoort van hoge kwaliteit en niet iets wat elke arme zich zou kunnen veroorloven. Ten tweede, en dat is van groter belang, de graanoffers moeten vrij van gist worden gehouden, zelfs nadat de offeraar vertrokken is! (Wajikra 2:11) Waarom zouden de priesters het offer van de armen niet in iets smakelijks mogen veranderen?

Om die vraag te beantwoorden moeten we een uitstapje maken naar Pesach. Waarom eten we *matze* tijdens Pesach? Het gebruikelijke antwoord tijdens de *seder*, is dat de Jisraëlieten zó snel uit Egypte moesten vertrekken dat er geen tijd was het deeg te laten rijzen. Inderdaad, dat is de uitleg in de Tora, in Sjemot 12: 34 en 12:39. Maar veel eerder in dat hoofdstuk, in vers 11, zegt God tegen Mosjé dat hij tegen het volk moet zeggen dat zij het Pesachoffer moeten eten met „je gordel om, je sandalen aan en je staf in de hand, in grote haast”. Het is geen volk dat zonder waarschuwing het land uit zal worden gegooid. Het is een volk dat, bepakt en bezakt, en zeer begerig en bereidwillig, klaar staat om te vertrekken. Dus waarom hebben ze er niet aan gedacht om het deeg ietsje eerder te laten rijzen?

De rabbijnen geven een mogelijk antwoord. In de Mechilta de Rabbi Jisjmaëel (Pisja, 7), een midrasj op Exodus uit 3e of 4e eeuw van de gebruikelijke jaartelling, interpreteert de anonieme schrijver de zin „eet [het Pesachoffer] op deze manier” als: „zoals mensen die op het punt staan op reis te gaan (*kejotse'é derachiem*)”. Misschien was *matze* niet zomaar een concessie achteraf aan een onverwacht snelle Uittocht. Misschien was *matze* juist het soort voedsel dat reizigers die lange reizen maakten verkozen om mee te nemen. Gerezen of gezoet brood beschimmelt relatief snel; *matze* blijft altijd goed, daarvan getuigen de dozen van de vorige *Pesach* in mijn kelder.

We kunnen nu een suggestie doen voor een mogelijk antwoord op de vraag. De graanoffers die naar de Tempel gebracht worden, moeten op dezelfde wijze worden bereid als het eenvoudige, maar lang houdbare reizigersbrood dat tijdens Pesach wordt gegeten. Dit komt overeen met de eis dat alle offers moeten worden gezout (Wajikra 2:13). Nachmanides leest de passage met de conserverende eigenschappen van zout in gedachten (zie in Bemidbar/Numeri 18:19 de verwijzing naar een eeuwigdurend, met zout bekrachtigd Verbond): de offers gaan over de relatie tussen God en Israël. Zout conserveert zaken voor onbepaalde tijd; daarom impliceert het zouten van offers dat het Verbond eeuwig zal duren.

Misschien kunnen we dit nóg wat letterlijker nemen. Zout is een conserveermiddel, en het toevoegen ervan aan het brood van een reiziger is alleen maar bevorderlijk voor de houdbaarheid. Er zou hier zelfs sprake kunnen zijn van een nog diepere symboliek: hoewel

God nu - wanneer God daarvoor kiest - op een fysieke plek woont (zij het, in Wajikra, op een draagbare woonplek), toch blijft God de God van een nomadisch, reizend volk, en zal hen vergezellen, wat er ook gebeurt. (Dit inzicht, en enkele andere, heb ik te danken aan mijn leraar Elisha Ancselovits.) Misschien kunnen we zelfs Rasji's eerder genoemde opvatting betwisten, namelijk dat de graanoffers de goedkoopste offers zijn, en beargumenteren dat de graanoffers in feite de meest cruciale offers zijn, omdat zij laten zien dat Gods fundamentele loyaliteit bij de armen en ontheemden ligt - wat op zich de centrale boodschap van Pesach is, en van de hele Tora.